

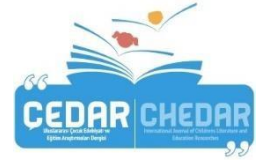

Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt 5 Sayı 2, 2022, Sayfa:17-34

International Journal of Children's Literature and
Education Researches

Volume 5, Number 2, 2022, Page:17-34

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeylerinin Farklı Yaklaşımlara Göre Hesaplanması ve Sonuçların Karşılaştırılması

Şefika BAĞCI DAĞDEVİREN*
İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkiye

Coşkun KÜÇÜKTEPE**
İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkiye

Geliş Tarihi / Submitted: 07 / 12 / 2021   Kabul Tarihi / Accepted: 17 / 03 / 2022

Özet: Teknoloji, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Buna rağmen ders kitapları, geçmişten günümüze önemini korumaya devam etmektedir. Bugün de ders kitapları, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de en çok kullanılan kılavuz kaynaklardır. Yaygın kullanım alanına sahip bu kaynakların en önemli unsurlarından biri de içerisinde yer alan metinlerdir. Öğrencilerin okuma yazmayı öğrendiği ilkökul döneminde karşılaştıkları metinler, okuduğunu anlama becerisinin gelişiminde ve okuma zevki kazandırmada önem taşır. Metinlerin hitap ettiği sınıf, yaş düzeyine uygun olması da bu beceriyi ve zevki edinmelerinde etkilidir. Bu noktadan hareketle bu araştırmada, ilkökul ders kitaplarında yer alan 19 serbest okuma metninin okunabilirlik değerleri ve düzeylerinin hesaplanarak bu değerlerin birbiri ile karşılaştırılması ve aralarındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmıştır. Yapılan bu araştırma nitel bir araştırmadır. Bu araştırmada doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen verilerin analizinde, nitel araştırma metodolojisinin betimsel ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Okunabilirlik değerlerinin hesaplanmasında, Ateşman (1997) okunabilirlik formülü, Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülü ve Bezirci- Yılmaz (2010) tarafından geliştirilen yeni okunabilirlik düzeyi formülü kullanılmış ve elde edilen sonuçlar birbiri ile karşılaştırılmıştır. Her üç formülde de ulaşılan sonuçlar, metinlerin hedeflediği sınıf düzeyi bakımından birbirinden farklı değerler vermiştir. Genel olarak metinlerin, hedeflediği sınıf düzeylerinin üzerinde okunabilirlik düzeyine sahip olması, kullanılan üç formül için de ulaşılan ortak sonuçtur. İncelenen metinlerden, en fazla güçlük derecesine sahip olan metinler, 3. sınıf düzeyindeki metinlerdir. Bunun yanı sıra incelenen 19 metin arasından, ait olduğu sınıf düzeyinde okunabilirlik değerine sahip tek metin 4. sınıf kitabında yer alan “Kaşağı” metnidir. Elde edilen sonuçlar, özellikle belirli bir sınıf ya da yaş grubuna yönelik olarak tasarlanan kitapların, hedef kitleye uygunluğu konusunda daha duyarlı çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Ders Kitabı, okuma metni, okunabilirlik.

Abstract: Technology has brought many innovations in the field of education, as it does in every field. Despite this, textbooks continue to maintain their importance from the past to the present. Today, textbooks are among the most used guide resources in Turkey as well as in the world. One of the most important elements of these materials, which have a common usage area, is the texts in them. The texts that students encounter in the primary school period when they learn to read and write are important in the development of reading comprehension skills and in gaining reading pleasure. The fact that the texts are appropriate for the class and age level is also effective in acquiring this skill and taste. From this point of view, in this study, it is aimed to calculate the readability values and levels of 19 reading texts in primary school textbooks, to compare these values with each other and to reveal the similarities and differences between them. This research is qualitative research. In this research, descriptive and content analysis techniques of qualitative research methodology were used in the analysis of the data obtained by document analysis method. In the calculation of readability values, Ateşman (1997) Readability Formula, Çetinkaya- Uzun (2010) Readability Formula and New Readability Formula developed by Bezirci-Yılmaz (2010) were used and the obtained

*Sorumlu Yazar, Doktora Öğrencisi, 0000-0002-0302-0846, sbagcidagdeviren@ogr.iuc.edu.tr

** Doç. Dr., 0000-0003-3908-964X, coskun.kucuktepe@iuc.edu.tr

results were compared with each other. The results obtained in all three formulas gave different values in terms of the grade level targeted by the texts. In general, the fact that the texts have readability levels above the target grade levels is a common result for all three formulas. The texts with the highest difficulty level among the analyzed texts are the texts at Grade 3 level. In addition, among the 19 texts examined, the only text with a readability value at the grade level is the text "Kaşağı" in the 4th grade book. The results show that there is a need for more sensitive studies on the suitability of the books specifically designed for a certain class or age group for the target audience.

Key Words: Turkish course book, Reading text, Readability.

Giriş

Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan konulara ait bilgileri planlı ve düzenli bir biçimde inceleyip açıklayan, bilgi kaynağı olarak öğrenciyi dersin hedefleri doğrultusunda yönlendiren ve eğiten temel araçlardır (Ünsal ve Güneş, 2002). Özellikle Türkçe dersinde öğretmenler dersi etkin kılmak amacıyla öncelikle ders kitaplarına başvurmaktadır. 2005 yılında yenilenmiş olan Türkçe Dersi Öğretim Programında derste kullanılacak çok sayıda araç-gereç yer alırken aynı zamanda "Türkçe öğretiminde en belli başlı ve yaygın araç olarak geleneksel ders kitabını tanıyoruz" ifadesi de bulunmaktadır. Bu ifadeden de öngörülebileceği gibi en yaygın olarak kullanılan araç-gereç olarak karşımıza ders kitapları çıkmaktadır (Ülper, 2018). Özbay (2002: 37; akt. Bağcı, Ünal, 2013) yapmış olduğu araştırmada, Türkçe öğretmenlerinin derslerini büyük oranda (%94,44) ders kitabına bağlı kalarak işlediklerini ortaya koymuştur. Ders kitaplarının bu denli yaygın bir kullanım alanına sahip olması, bu kitapların önemini bir kat daha artırmaktadır. Bu kitapların tasarımında gerekli özenin gösterilmesine, kitapları tasarlayanlar, yayımlayanlar ve önerenler tarafından mutlaka dikkat edilmelidir.

Amerika, Almanya gibi ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de ders kitapları öğrencilere devlet tarafından sağlanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin, ders ile ilgili herhangi bir materyal ya da araç- gereç edinme olanağı olmasa da hepsinin ders kitapları vardır. Ders kitapları, erişim kolaylığının da etkisiyle, ülkemizde de en temel kaynak olarak kullanılmaktadır. Ders kitaplarının bu öneminden dolayı, öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayacak nitelikte hazırlanması gerekmektedir (Bağcı ve Ünal, 2013).

Türkçe öğretiminin en önemli boyutu olan ders kitaplarının başarılı olup olmadığını veya Türkçe öğretimi için istenilen yararı sağlayıp sağlamadığını, içeriğini oluşturacak metinler ve bu metinler üzerindeki çalışmaların niteliği belirleyecektir (Yılar, 2016). Bu nedenle metin seçimi, ders kitaplarının hazırlanmasında en çok dikkat edilmesi gereken konulardan biridir. Nitekim ilkokulda, okumaya yeni başlayan çocukların bu kitaplarda karşılaşacakları metinler, onların okuma alışkanlığı edinimlerinde etkili olacaktır. Metinler, okuma becerisinin ana kaynaklarıdır (Tekşan, Sügümlü ve Çinpolat, 2020). Öğrenci seviyesine uygun metinlerin seçilerek ders kitaplarında yer alması öğrencilerin, öğrenme istekleri ve öğrenme düzeylerini artıracaktır. Ders kitaplarında yer alan metinler; bir eserden alınmış veya bir bütünün parçası olarak ders kitabına yerleştirilmiş olsa da kendi içinde bir bütündür ve okuruna da bunu hissettirmelidir. Ders kitaplarına metin seçilirken metnin, metin oluşturma ölçütlerine uyumu; dilin estetikliğinin ve zenginliğinin metne yansıyor yansımadığı; duyuşsal, bilişsel, sosyolojik yönlerden hitap ettiği öğrencilere uygun olup olmadığı gibi çeşitli değişkenler ön plana alınır. Çeşitli ölçümler, hesaplamalar ve analizlerle hem nitelik ve hem nicelik bakımından uygun olduğuna karar verilen metinler, ders kitaplarında yer almalıdır (Özçetin ve Karakuş, 2020).

Pinnell (1999), seviyeye göre hazırlanan kitaplarda dikkate alınması gereken özelliklerin; uzunluk, düzen, konu, metnin yapısı ve organizasyonu, resim (çizim), kelimeler, cümleler, paragraflar, noktalama, edebi özellikler başlıkları altında ayrı ayrı ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Türkiye’de, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan, Talim ve Terbiye Kurulu da bu konuda birtakım kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, metin tasarımını ve içeriğini detaylandırmaya yöneliktir. Türkçe öğretiminde kullanılacak metin seçiminde, özellikle anadili zevki ve bilinci kazandırma ile seviyeye uygunluk üzerinde durulmaktadır. Hâlbuki bu iki özellik kadar önem arz eden diğer bir nitelik de okunabilirliktir. Metinlerin okunabilirlikleri son derece önemlidir çünkü anlam çıkarmak için öncelikli olarak metnin okunabilmesi gerekir (Tosunoğlu ve Özlük, 2011). Okunabilirlik, 19. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde ortaya çıkmış bir kavramdır. Genellikle okunaklılık (legibility) kavramı ile karıştırılmaktadır. Okunaklılık, metnin yazı karakteri, sayfa şekli gibi özelliklere göre belirlenmektedir. Öte yandan okunabilirlik, herhangi bir dildeki bir metnin okuyucular tarafından kolay takip edilebilir olup olmadığının bilgisidir. Bu bilgi, söz konusu dilde hece, kelime ve cümle sayılarının birbirleri arasındaki ilişkileri temel alan bir takım karakteristik özelliklerin göz önünde bulundurulması ile elde edilmektedir (DuBay, 2004).

Okunabilirlik, kişinin bir okuma parçasını anlayıp kavrayabileceği kolaylık düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Richards, Platt ve Platt, 1992; akt. Pishghadam, Abbasnejad, 2016). Klare (1963), okunabilirliği; metindeki dilsel özelliklerin bütünü, okur tarafından az veya çok kabul edilebilir olması şeklinde tanımlar (akt. Çetinkaya, 2010). SMOG okunabilirlik formülünün yaratıcısı G. Harry McLaughlin (1969) okunabilirliği şu şekilde tanımlıyor: "Belirli bir insan sınıfının, belirli okuma maddelerini ilgi çekici ve anlaşılır bulma derecesi". Bu tanım metin ile okuma becerisi, ön bilgi ve motivasyon gibi bilinen özelliklere sahip bir okuyucu sınıfı arasındaki etkileşimi vurgular (DuBay, 2004). Ateşman (1997) ise okunabilirliği, metinlerin okuyucu tarafından kolay ya da zor anlaşılması şeklinde tanımlamıştır. Okunabilirlik düzeylerinin, öğrencilerin sınıf düzeylerine uygun olmaması öğrencilerin okuma başarısını etkilemektedir. Özellikle öğrenme problemleri olan öğrenciler düşünüldüğünde, okunabilirlik düzeyi düşük olan metinler öğrencilerin okuduklarını hatırlamalarını, bilgiler arası ilişki kurmalarını ve anlam çıkarmalarını güçleştirmektedir (Stahl, 2003; akt. Özbek, Ergül, 2018).

Okunabilirliğin tespitinde daha çok, (hece sayısı olarak ortalama) kelime uzunluğu ile (kelime sayısı olarak ortalama) cümle uzunluğu değişkenleri kullanılmaktadır (Zorbaz, 2007). Geleneksel okunabilirlik formülleri (Flesch-Kincaid Not Düzeyi ve Flesch okuma kolaylığı) metin okunabilirliğini cümle uzunluğu ve kelime uzunluğuna göre ölçen basit algoritmalar (Crossley, Allen ve McNamara, 2011). Bu formüller, kelime uzunluğu/sıklığı ve cümle uzunluğu olmak üzere iki nicel değişken üzerine inşa edildiğinden, dil güçlüğüne nesnel ölçüleri olarak kabul edilir (Lenzner, 2014; akt. Pishghadam, Abbasnejad, 2016). Okunabilirlik formülleri doğru kullanıldığında başarı şansımızı artırmamıza yardımcı olur (DuBay, 2004). Okunabilirlik saptanması için literatürde kullanılan, iki yüzden fazla formül olduğu bilinmektedir. (DuBay, 2004; akt. Kasule, 2011) Okunabilirlik düzeyi metnin iyi ya da kötü olduğunun bir göstergesi değil, metnin hedef kitleye uygun olup olmadığının belirlenmesine yardımcı olacak kriterlerden biridir (Özçetin ve Karakuş, 2020).

Alanyazında, Türkçe metinlerin okunabilirliğinin hesaplanmasında çeşitli formüllerin kullanıldığı görülmektedir. Bu formüller genelde ya yabancı formüllerin, ilgili metinlere uygulanması ya da Türkçe için geliştirilen formüllerin kullanılması şeklindedir. Ateşman (1997), Flesch tarafından İngilizce için geliştirilmiş okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlayarak, Türkçe için ilk okunabilirlik formülünü oluşturmuştur. Bunu Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü) (2010) okunabilirlik formülleri takip etmiştir. Ateşman'ın okunabilirlik formülü, bir uyarılma niteliği taşıırken diğer iki formül, Türkçe dil yapısına uygun olarak geliştirilmiş özgün formüllerdir. Bazı farklı noktalara vurgu yapmakla birlikte, temelde kelimelerin hece ortalamasını ve cümledeki kelime ortalamalarını temele alan formüllerdir. Ateşman (1997), metinler için çok kolay-çok zor düzeyleri arasında değişen 5 gruplu bir sınıflandırma yaparken Çetinkaya (2010), Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünde, engelli düzey, eğitsel okuma ve bağımsız okuma olmak üzere üçlü bir düzeyleştirme yapar. Ayrıca bu düzeyleri de farklı sınıf aralıklarına böler. Bezirci ve Yılmaz (2010) tarafından geliştirilen yeni okunabilirlik düzeyi formülünde ise her metin için bir sayısal okunabilirlik değeri hesaplanmakta ve bu değer, ilgili metnin hangi sınıf düzeyinde olduğunun bilgisini vermektedir.

Bu araştırmada, ilkokullarda kullanılan bazı metinlerde, bu okunabilirlik değerlerinin- düzeylerinin hesaplanması ve elde edilen sonuçların karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin, okunabilirlik düzeylerinin farklı okunabilirlik formülleri kullanılarak saptanması ve karşılaştırılmasıdır. Bu amaçla 2020-2021 öğretim yılında ilkokullarda kullanılan, her sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleri araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırma hem ilkokulun bütün sınıf düzeylerini kapsamaması, hem de Türkçe için tasarlanan üç okunabilirlik formülünün de kullanılıp sonuçların birbiri ile karşılaştırılması bakımından oldukça farklıdır. Bu yönüyle bir ilk olan bu araştırma, günümüzde kullanılan ilkokul metinlerinin okunabilirliklerine ilişkin bilgi vermesi yönüyle önemlidir. Ayrıca ilkokul metinlerinin okunabilirlik yönüyle detaylı olarak incelendiği böyle araştırmalar, ders kitaplarının tasarımı ve öğrencilere uygunluğunun tespiti aşamasında da önem taşımaktadır.

Araştırma Problemleri

Metinler; Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Yeni Okunabilirlik Düzeyi (Bezirci ve Yılmaz, 200) formüllerine göre değerlendirilerek aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İlkokul 1. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metnininin,
  - a. Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997),
  - b. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve
  - c. Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre okunabilirlik değeri ve metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?
2. İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metnininin,
  - a. Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997),
  - b. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve
  - c. Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre okunabilirlik değeri ve metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?
3. İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metnininin,
  - a. Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997),
  - b. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve
  - c. Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre okunabilirlik değeri ve metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?
4. İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metnininin,
  - a. Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997),
  - b. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve
  - c. Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre okunabilirlik değeri ve metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?
5. İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metnininin okunabilirlik düzeyleri;
  - a. 1.sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997), Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre hangi düzeydedir?
  - b. 2. sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997), Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre hangi düzeydedir?
  - c. 3. sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997), Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre hangi düzeydedir?
  - d. 4. sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman Okunabilirlik Formülü (1997), Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü (2010)'ne göre hangi düzeydedir?

Sınırlılıklar

Araştırma, MEB 2020-2021 öğretim yılında ilkokullarda kullanılan, üç tanesi MEB yayınlarına, bir tanesi farklı bir yayınevine ait Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam 19 serbest okuma metni ile araştırmadan elde edilen analizler, okunabilirliği ölçen Ateşman okunabilirlik formülü (1997), Çetinkaya - Uzun okunabilirlik formülü (2010) ve yeni okunabilirlik düzeyi formülü (Bezirci ve Yılmaz, 2010) nün sonuçları ile sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Yapılan araştırma nitel bir araştırma olup bu araştırmada doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen verilerin analizinde, nitel araştırma metodolojisinin betimsel ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir (Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019). Betimsel tarama araştırmalarında var olan durum değiştirilmeye çalışılmadan, mümkün olduğunca tüm yönleri ile tam ve doğru bir şekilde tanımlanmaya çalışılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Bu araştırmada, ilkökul Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri, Ateşman okunabilirlik formülü (1997), Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü (2010) ve yeni okunabilirlik düzeyi formülü (Bezirci ve Yılmaz, 2010)'ne göre hesaplanmıştır.

Veri Kaynakları

Bu araştırmada, Millî Eğitim Bakanlığı'nın, 2020-2021 öğretim yılında ilkokullarda kullanılmasını uygun gördüğü, MEB Yayınları'na ait, her sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitapları incelenmiştir. MEB Yayınları'na ait 2. sınıf Türkçe Ders Kitabı olmadığı için onun yerine, MEB'nin tavsiye ettiği kitaplar arasından en sık kullanılan, farklı bir yayınevine ait ders kitabı araştırma kapsamına alınmıştır. Söz konusu dört kitapta yer alan toplam 28 serbest okuma metninden, şiirler haricindeki 19 serbest okuma metni araştırmaya dâhil edilmiştir. Buna göre;

1.sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB, 2018)'nda 4 serbest okuma metni bulunmaktadır. (Birinci sınıf için kullanılan Türkçe Ders Kitabı, ikinci dönemden itibaren kullanıldığı için içerisinde 4 tane serbest metin bulunmaktadır.) Bu metinlerden 2'si şiir olduğu için geriye kalan 2 metin,

2.sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ataşçı, 2018)'nda 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerden 3'ü şiir olduğu için geriye kalan 5 metin,

3.sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB,2019)'nda 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerden 2'si şiir olduğu için geriye kalan 6 metin,

4.sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB,2019)'nda 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerden 2'si şiir olduğu için geriye kalan 6 metin olmak üzere, 4 sınıf düzeyinden toplam 19 metin araştırma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Metinlerin incelenmesi aşamasında, öncelikle tüm metinler sınıf düzeylerine göre gruplandırılmış, ardından okunabilirlik değerlendirmelerinin yapılabilmesi amacıyla hece, kelime ve cümle sayıları, hece ve cümle ortalama sayıları hesaplanmıştır. Elde edilen verilerle, önce her bir metin için Ateşman okunabilirlik değeri ve düzeyi, ardından Çetinkaya - Uzun okunabilirlik değeri ve düzeyi ve son olarak da Yeni okunabilirlik değeri ve düzeyi hesaplanmıştır. Sonuçlar karşılaştırmalı olarak ilgili tablolarda sunulmuştur.

Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Tablo 1: İncelenen Metinlere Ait Veriler

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı	Hece Sayısı
1. Sınıf	Kırmızı Balon	28	144	372
	Elektrikler Kesildi! Kırçıl Nasıl Kitap Okuyacak?	22	144	353
2. Sınıf	Efe Tiyatroya Gidiyor	20	116	307
	Asker Ağlamaz Arkadaş	24	176	442
	Sarman Kedinin Yavruları	35	162	395
	Miniktim Minnacıktım	10	113	277
	Dağınık Karga	65	332	815
3. Sınıf	Çocuk Memur	33	214	506
	Daima Hür	14	162	427
	Üç Kardeş	36	276	696
	Telefonun İcadı	15	168	477
	Atatürk ve Çocuklar	24	160	456

	Meyve ve Sebzeleri Yıkayalım	14	127	356
	Stardi'nin Kitapları	34	234	620
	Vecihi Hürkuş	53	381	1052
4. Sınıf	Kaşığı	100	438	1116
	İbni Sina	51	459	1174
	Oğuz Kağan Destanı	44	398	958
	Mezgit Mehmet	64	470	1289

Kullanılan okunabilirlik Formülleri:

Ateşman Okunabilirlik Formülü: Ateşman (1997) Türkçe metinler için, sözcüklerin hece ortalaması ile cümlelerin sözcük ortalamasını esas alan bir okunabilirlik formülü ve sınıflandırması geliştirmiştir. Ateşman'ın formülü şu şekildedir:

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 198,825 - 40,175 \times X1 - 2,610 \times X2$$

X1= Hece olarak ortalama kelime uzunluğu X2= Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Tablo 2: Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Metinlerin Sınıflandırması

Okunabilirlik Aralıkları	Okunabilirlik Puanı
0-34	Engelli Düzey
35-50	Eğitsel Okuma
51+	Bağımsız Okuma

Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü: Geliştirilmiş olan bir diğer formül de Çetinkaya- Uzun okunabilirlik formülüdür. Bu formülde iki ölçüm kullanılmaktadır: 1) Ortalama sözcük uzunluğu, 2) Ortalama tümce uzunluğu (Çetinkaya, 2010) Bu yönüyle Çetinkaya- Uzun okunabilirlik formülü, Ateşman'ın formülüyle de benzer özellikler taşımaktadır.

Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülü şu şekildedir:

$$\text{Okunabilirlik} = 118.823 - 25.987 \times \text{OSU} - 0.971 \times \text{OTU} \quad \text{OSU} = \text{Ortalama Sözcük Uzunluğu}$$

OTU= Ortalama Tümce Uzunluğu

Çetinkaya tarafından geliştirilen okunabilirlik formülüne göre yapılan sınıflandırma ise şu şekildedir:

Tablo 3: Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri ve Eğitim Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10., 11. ve 12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5., 6. ve 7. Sınıf

Bağımsız Okuma Düzeyi (Independent Reading Level): Okurun, herhangi bir yardım olmaksızın metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir.

Eğitsel Okuma Düzeyi (Instructional Reading Level): Okurun, bir eğitimcinin yardımıyla metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir.

Engelli Okuma Düzeyi (Frustration Reading Level): Okurun, bilişsel düzeyinin üstünde, eğitimci yardımı olmasına karşın metni işlemleyemeyeceği ve anlamlandıramayacağı düzeydir.

Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü: Bezirci ve Yılmaz (2010) tarafından geliştirilmiş olan okunabilirlik formülü, bir bilgisayar programı üzerinde metinlerin değerlendirilmesini içermektedir. Yeni Okunabilirlik Düzeyinde bir cümledeki ortalama üç heceli, dört heceli, beş heceli, altı ve daha fazla heceli sözcük sayısı belirlenerek okunabilirlik değerleri oluşturulmakta ve sınıflandırılmaktadır. Yeni Okunabilirlik Düzeyi, metinde yer alan çok heceli sözcük oranını göz önüne alması ve sınıf düzeylerini belirleme hassasiyeti bakımından Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirliği formüllerinden farklılaşmaktadır. Yeni okunabilirlik düzeyi (2010) formülü şu şekildedir:

$$YOD = \sqrt{OKS \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25))}$$

Eşitlikteki değerlerin tanımları aşağıdaki gibidir.

Eşitlikteki değerlerin tanımları aşağıdaki gibidir.

- OKS: Ortalama kelime sayısı
- H3: Bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı
- H4: Bir cümledeki ortalama dört heceli kelime sayısı
- H5: Bir cümledeki ortalama beş heceli kelime sayısı
- H6: Bir cümledeki ortalama altı veya daha fazla heceli kelime sayısı

Tablo 4: Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü'ne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Yeni Okunabilirlik Değeri	Sınıf Seviyesi
1-8	İlköğretim
9-12	Lise
13-16	Lisans
16+	Akademik

Bulgular

1. İlkokul 1. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin;

a. Ateşman okunabilirlik formülüne (1997) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 5: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin, Ateşman Okunabilirlik Formülüne (1997) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
1. Sınıf	Kırmızı Balon	81,61	Kolay
	Elektrikler Kesildi! Kırçıl Nasıl Kitap Okuyacak?	83,25	Kolay

Tablo 5'te, 1. sınıfın 2. döneminden itibaren okutulan, Türkçe ders kitabında yer alan, serbest okuma metinlerine ait okunabilirlik değerleri yer almaktadır. Buna göre metinlerin, Ateşman okunabilirlik değeri, 81-84 puanları arasında değişim göstermektedir ve metinlerin düzeyi "Kolay" olarak sınıflandırılmıştır.

b. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 6: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Çetinkaya-Uzun

Okunabilirlik Formülüne (2010) Göre Okunabilirlik Değeri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
1. Sınıf	Kırmızı Balon	46,69	Eğitsel Okuma
	Elektrikler Kesildi! Kırçıl Nasıl Kitap Okuyacak?	48,76	Eğitsel Okuma

Tablo 6’da Çetinkaya-Uzun okunabilirlik değeri ise 46-49 tamsayıları arasında dağılım göstermiştir. Her iki metin de “Eğitsel Okuma” düzeyindedir.

c. Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 7: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Yeni Okunabilirlik Düzeyi

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Yeni Okunabilirlik Değeri	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
1. Sınıf	Kırmızı Balon	4,95	4-5. sınıf
	Elektrikler Kesildi! Kırçıl Nasıl Kitap Okuyacak?	4,91	4-5. sınıf

Diğer taraftan yeni okunabilirlik düzeyi formülüne göre metinlerin okunabilirlik değeri 4-5 tamsayıları arasında değişkenlik göstermiştir. Bu değer 4-5. sınıf seviyesine denk gelmektedir. Bu formülde de sınıf düzeyi gruplandırmaları 4. sınıf seviyesinden başlamaktadır ve 4 tam değerinin altında kalan metinler için herhangi bir sınıf düzeyi tanımı bulunmamaktadır. Araştırma kapsamında incelenen 19 metnin de okunabilirlik düzeyleri 4-5. sınıf seviyesinde ve üzerinde hesaplandığı için bu değerler tabloya eklenmiştir.

2. İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin,

a. Ateşman okunabilirlik formülüne (1997) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 8: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Formülüne (1997) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
2. Sınıf	Efe Tiyatroya Gidiyor	77,36	Kolay
	Asker Ağlamaz Arkadaş	78,79	Kolay
	Sarman Kedinin Yavruları	88,78	Kolay
	Miniktim Minnacıktım	70,84	Kolay
	Dağınık Karga	86,87	Kolay

2. sınıf metinlerine ait tabloda, Ateşman okunabilirlik değeri yaklaşık olarak 70-89 puanları arasında değer almış ve metinlerin 5’i de “Kolay” metinler olarak tanımlanmışlardır.

b. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 9: 2. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne (2010) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeylerinin Farklı Yaklaşımlara Göre Hesaplanması ve Sonuçların Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
2.Sınıf	Efe Tiyatroya Gidiyor	77,36	Eğitsel Okuma
	Asker Ağlamaz Arkadaş	78,79	Eğitsel Okuma
	Sarman Kedinin Yavruları	88,78	Bağımsız Okuma
	Miniktim Minnacıktım	70,84	Eğitsel Okuma
	Dağınık Karga	86,87	Eğitsel Okuma

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değerleri 44-51 puanları arasında değişmektedir. Metinlerin 4'ü "Eğitsel Okuma", 1 tanesi ise "Bağımsız Okuma" düzeyindedir.

c. Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 10: 2.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülüne (2010) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Yeni Okunabilirlik Değeri	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
2.Sınıf	Efe Tiyatroya Gidiyor	4,87	4-5. sınıf
	Asker Ağlamaz Arkadaş	7,79	7-8. sınıf
	Sarman Kedinin Yavruları	4,19	4-5. sınıf
	Miniktim Minnacıktım	9,86	9-10. sınıf
	Dağınık Karga	4,24	4-5. sınıf

Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne göre ise metinlerin okunabilirlik değerleri 4-10 arasında değişim göstermektedir. Bu değerlere göre; üç metin 4-5. sınıf düzeyinde, bir metin 7-8. sınıf düzeyinde, bir metin ise 9-10. sınıf düzeyinde bulunmuştur.

3. İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin,

a. Ateşman okunabilirlik formülüne (1997) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 11: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Formülüne (1997) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi
3.Sınıf	Çocuk Memur	86,90	Kolay
	Daima Hür	62,73	Orta Güçlükte
	Üç Kardeş	77,50	Kolay
	Telefonun İcadı	55,52	Orta Güçlükte
	Atatürk ve Çocuklar	66,92	Orta Güçlükte
	Meyve ve Sebzeleri Yıkayalım	62,53	Orta Güçlükte

Tabloda, 3. sınıf metinlerinin Ateşman okunabilirlik değeri 55-87 puanları arasında değer almaktadır. Buna göre metinlerin, iki tanesi “Kolay”, dört tanesi ise “Orta Güçlükte”dir.

b. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 12: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne (2010) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
3.Sınıf	Çocuk Memur	51,08	Bağımsız Okuma
	Daima Hür	39,09	Eğitsel Okuma
	Üç Kardeş	45,84	Eğitsel Okuma
	Telefonun İcadı	34,16	Engelli Düzey
	Atatürk ve Çocuklar	38,28	Eğitsel Okuma
	Meyve ve Sebzeleri Yıkayalım	37,16	Eğitsel Okuma

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre ise metinler 34-52 değerleri arasındadır. Metinlerin, 1 tanesi “Bağımsız Okuma” düzeyinde, 1 tanesi “Engelli Düzey”de ve geriye kalan 3 metin ise “Eğitsel Okuma” düzeyindedir.

c.Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 13: 3. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülüne (2010) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Yeni Okunabilirlik Değeri	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
3.Sınıf	Çocuk Memur	4,52	4-5. sınıf
	Daima Hür	15,30	12. sınıf üzeri
	Üç Kardeş	7,24	7-8. sınıf
	Telefonun İcadı	13,86	12. sınıf üzeri
	Atatürk ve Çocuklar	7,09	7-8. sınıf
	Meyve ve Sebzeleri Yıkayalım	11,24	11-12. sınıf

Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne göre metin değerleri 4-16 puanları arasında değişmektedir. Metinlerden bir tanesi 4-5. sınıf, iki tanesi 7-8. sınıf, bir tanesi 11-12. sınıf ve iki tanesi de 12. sınıf ve üzeri olarak düzeylendirilmiştir.

4. İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin,

a. Ateşman okunabilirlik formülüne (1997) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 14: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Ateşman Okunabilirlik Formülüne (1997) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik	Ateşman Okunabilirlik

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeylerinin Farklı Yaklaşımlara Göre Hesaplanması ve Sonuçların Karşılaştırılması

		Değeri	Düzeyi
4.Sınıf	Stardi'nin Kitapları	4,52	4-5. sınıf
	Vecihi Hürkuş	15,30	12. sınıf üzeri
	Kaşağı	7,24	7-8. sınıf
	İbni Sina	13,86	12. sınıf üzeri
	Oğuz Kağan Destanı	7,09	7-8. sınıf
	Mezgit Mehmet	11,24	11-12. sınıf

4.sınıf metinleri için oluşturulan tablo incelendiğinde, Ateşman okunabilirlik değerinin 69-86 puanları arasında değiştiği, metinlerden 2 tanesinin “Orta Güçlükte” ve 4 tanesinin de “Kolay” olduğu tespit edilmiştir.

b. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 15: 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne (2010) göre okunabilirlik değerleri ve düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi
4.Sınıf	Stardi'nin Kitapları	43,28	Eğitsel Okuma
	Vecihi Hürkuş	40,08	Eğitsel Okuma
	Kaşağı	48,35	Eğitsel Okuma
	İbni Sina	43,61	Eğitsel Okuma
	Oğuz Kağan Destanı	47,48	Eğitsel Okuma
	Mezgit Mehmet	40,42	Eğitsel Okuma

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre metinler 40-49 puanları arasında değer almıştır. Buna göre metinlerin tamamı “Eğitsel Okuma” düzeyindedir.

c. Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre okunabilirlik değeri ve okunabilirlik düzeyleri nedir?

Tablo 16: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülüne (2010) Göre Okunabilirlik Değerleri ve Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Yeni Okunabilirlik Değeri	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
4.Sınıf	Stardi'nin Kitapları	7,30	7-8. sınıf
	Vecihi Hürkuş	8,44	8-9. sınıf
	Kaşağı	4,18	4-5. sınıf
	İbni Sina	9,68	9-10. sınıf
	Oğuz Kağan Destanı	7,25	7-8. sınıf
	Mezgit Mehmet	8,88	8-9. sınıf

Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne göre metinlerin değeri 4-10 tamsayıları arasında değişmektedir. Metinlerden sadece bir tanesi 4-5. sınıf düzeyinde yer alırken, iki tanesi 7-8. sınıf düzeyinde, iki tanesi 8-9. sınıf düzeyinde ve bir tanesi de 9-10. sınıf düzeyindedir.

5. İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri;

a. 1.sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman okunabilirlik formülü (1997), Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü (2010) ve yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre hangi düzeydedir?

Tablo 17: İlkokul 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Serbest Okuma Metinlerinin Farklı Formüllere Göre Hesaplanan Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
1.Sınıf	Kırmızı Balon	Kolay	Eğitsel Okuma	4-5. sınıf
	Kırçıl Nasıl Kitap Okuyacak?	Kolay	Eğitsel Okuma	4-5. sınıf

1.sınıf metinleri Ateşman okunabilirlik formülünde “Kolay” düzeyinde, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünde “Eğitsel Okuma” seviyesindedir. Yeni okunabilirlik düzeyi formülüne göre ise her iki metin 4-5. sınıf seviyesinde hesaplanmıştır.

b. 2. sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman okunabilirlik formülü (1997), Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü (2010) ve yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre hangi düzeydedir?

Tablo 18: İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Serbest Okuma Metinlerinin Farklı Formüllere Göre Hesaplanan Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
2.Sınıf	Efe Tiyatroya Gidiyor	Kolay	Eğitsel Okuma	7-8. sınıf
	Asker Ağlamaz Arkadaş	Kolay	Eğitsel Okuma	8-9. sınıf
	Sarman Kedinin Yavrular	Kolay	Bağımsız Okuma	4-5. sınıf
	Miniktim Minnacıktım	Kolay	Eğitsel Okuma	9-10. sınıf
	Dağınık Karga	Kolay	Eğitsel Okuma	7-8. sınıf

2.sınıf metinlerinden, Ateşman okunabilirlik formülünde “Kolay” olarak tanımlanan “ASKER AĞLAMAZ ARKADAŞ” metni, yeni okunabilirlik düzeyi formülünde 7-8. sınıf, “MİNİKTİM MİNNACIKTIM” metni ise 9-10. sınıf düzeyinde çıkmıştır. Diğer metinlerin ise neredeyse tamamı 4-5. sınıf düzeyindedir. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünde ise sadece 2 metin “Bağımsız Okuma” düzeyinde çıkmıştır.

c. 3. sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman okunabilirlik formülü (1997), Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü (2010) ve yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre hangi düzeydedir?

Tablo 19: İlkokul 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Serbest Okuma Metinlerinin Farklı Formüllere Göre Hesaplanan Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
	Çocuk Memur	Kolay	Bağımsız Okuma	4-5. sınıf

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeylerinin Farklı Yaklaşımlara Göre Hesaplanması ve Sonuçların Karşılaştırılması

3.Sınıf	Daima Hür	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	12. sınıf üzeri
	Üç Kardeş	Kolay	Eğitsel Okuma	7-8. sınıf
	Telefonun İcadı	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	12. sınıf üzeri
	Atatürk ve Çocuklar	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	7-8. sınıf
	Meyve ve Sebzeleri Yıkayalım	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	11-12. sınıf

Ateşman okunabilirlik formülüne göre genel olarak “Orta Güçlükte” hesaplanan 3. sınıf metinleri, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünde genel olarak “Eğitsel Okuma” düzeyinde hesaplanmıştır. Yalnız “TELEFONUN İCADI” metni “Engelli Düzey”de hesaplanmıştır. Bu düzey, metnin okurun bilişsel düzeyinin üstünde olduğu, okurun eğitimci yardımı olmasına karşın metni işleyemeyeceği ve anlamlandıramayacağı düzeyi ifade etmektedir. Söz konusu metin Yeni okunabilirlik düzeyi formülünde de 12. sınıf ve üzeri için uygun bir metin olarak hesaplanmıştır. Yine bu formüle göre, 3. sınıf metinlerinin okunabilirlik düzeyi genel olarak 7-12. sınıf düzeyi arasında yoğunlaşmıştır.

d. 4. sınıf serbest okuma metinleri, Ateşman okunabilirlik formülü (1997), Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü (2010) ve yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (2010) göre hangi düzeydedir?

Tablo 20: İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Serbest Okuma Metinlerinin Farklı Formüllere Göre Hesaplanan Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Metin Adı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Yeni Okunabilirlik Düzeyi
4.Sınıf	Stardi'nin Kitapları	Kolay	Eğitsel Okuma	7-8. sınıf
	Vecihi Hürkuş	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	8-9. sınıf
	Kaşığı	Kolay	Eğitsel Okuma	4-5. sınıf
	İbni Sina	Kolay	Eğitsel Okuma	9-10. sınıf
	Oğuz Kağan Destanı	Kolay	Eğitsel Okuma	7-8. sınıf
	Mezgit Mehmet	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	8-9. sınıf

4. sınıf düzeyinde okutulan “STARDİ’NİN KİTAPLARI”, “KAŞAĞI”, “İBNİ SİNA” ve “OĞUZ KAĞAN DESTANI” metinleri, Ateşman okunabilirlik formülüne göre “Kolay”, “MEZGİT MEHMET” ve “VECİHİ HÜRKUŞ” metinleri ise “Orta Güçlükte” olarak nitelendirilirken Çetinkaya - Uzun okunabilirlik formülünde bütün metinler “Eğitsel Okuma” düzeyinde, Yeni okunabilirlik düzeyi formülünde ise iki metin 7-8. sınıf, 2 metin 8-9. sınıf ve 1’er metin de 4-5. sınıf ve 9-10. sınıf düzeyinde hesaplanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Hesaplanan okunabilirlik değerleri dikkate alındığında, söz konusu değerler arasında, bazı sınıf düzeylerinde farklılıklar olduğu söylenebilir.

Tosunoğlu ve Özlük (2011)’ün, Ateşman’ın okunabilirlik formülünü kullanarak inceledikleri

1.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin okunabilirlik düzeyleri, öğrencilerin seviyesine uygun çıkmıştır. Kitapta bulunan düz yazı metinler, bu yönüyle doğru seçilmiştir sonucuna ulaşımlardır (Tosunoğlu ve Özlük, 2011). Bu araştırmada da 1. sınıf metinleri Ateşman okunabilirlik formülüne göre “Kolay” düzeyde çıkmasına rağmen, söz konusu formülde “Kolay” düzeyinin hangi sınıf ya da yaş aralığı için kolay olduğuna dair bir açıklamanın olmayışı nedeniyle kesin bir yargıya ulaşılamamıştır. Aynı metinler Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünde, “Eğitsel Okuma” düzeyinde, Yeni Okunabilirlik Düzeyi Formülü’nde ise 4. ve 5. sınıf seviyesinde çıkmışlardır. Bu sonuçlar, incelenen 1. sınıf metinlerinin, 1. sınıf seviyesinin üzerinde kaldığına işaret etmektedir. Bu değerler dikkate alındığında söz konusu metinler, 1. sınıf öğrencileri için seviyelerinin üzerinde

kalabilir.

İncelenen 2. sınıf metinlerinin tamamı Ateşman okunabilirlik formülüne göre “Kolay” düzeyde çıkarken Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünde, “Eğitsel Okuma” ve “Bağımsız Okuma” düzeyinde çıkmışlardır. Bağımsız okuma düzeyi, okurun herhangi bir yardım olmaksızın metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeyi ifade ederken eğitsel okuma düzeyinde okur, metni bir eğitimcinin yardımıyla okuyup işlemleyebilmektedir. Bu yönüyle 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Sarman Kedinin Yavruları” metni, 1. sınıf Türkçe ders kitabından alınarak incelenen metinlere göre daha okunabilir bir değerde görünmektedir. Buna rağmen yeni okunabilirlik düzeyi formülü 2. sınıf seviyesinde incelenen metinleri, 4-5., 7-8. ve 9-10. sınıf seviyelerinde hesaplamıştır. Yani her ne kadar bazı metinlerin okunabilirliği, incelenen 1. sınıf seviyesindeki metinlere kıyasla daha alt bir düzeyi gösterse de bu metinlerin seviyesi de 2. sınıf seviyesinin üzerinde kalmaktadır. Bu yönüyle bu metinlerin de 2. sınıf düzeyinin üzerinde kaldığı söylenebilir.

İncelenen 3. sınıf metinlerinden “Telefonun İcadı” metni için Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre hesaplanan “Engelli Düzey”, okurun bilişsel düzeyinin üstünde, eğitimci yardımı olmasına karşın metni işlemleyemeyeceği ve anlamlandıramayacağı düzeyi ifade etmektedir. Söz konusu metin Ateşman okunabilirlik formülünde “Orta Güçlükte”, yeni okunabilirlik düzeyi formülünde ise “Daima Hür” ve “Telefonun İcadı” metinleri 12. sınıf ve üzeri düzeyinde hesaplanmıştır. Tablo 13, 14 ve 15 incelendiğinde, aynı sınıf seviyesindeki diğer metinlerin düzeylerinin de çarpıcı biçimde çok üst düzeylerde hesaplandığı görülmektedir. Sınıf seviyesinin çok üzerinde düzeye sahip bu metinler, aynı yayınevine ait olmalarına rağmen, 4. sınıf düzeyinde incelenen metinlerden de daha güç düzeydedir. 3. sınıf metinlerinin okunabilirlik düzeyleri, hem 3.sınıf için oldukça yüksek hem de diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır.

Demir ve Çeçen (2013) araştırmalarında, 2010-2011 yılında kullanılan ilköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, kelime ve cümle uzunluklarının sınıflara göre farklılığı ve metinlerin okunabilirlik düzeylerini incelenmişlerdir. Ateşman (1997) okunabilirlik formülünü kullandıkları araştırmalarında, sınıf düzeylerine göre kelime ve cümle uzunluklarında farklılıkların olduğu ancak okunabilirlik düzeyi açısından düzenli bir dağılım olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İlköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik düzeylerinin, birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar düzenli bir şekilde güçleştiğini tespit etmişlerdir.

Bu araştırmada ise okunabilirlik düzeylerinin artışı doğrusal olmayıp 3. sınıf metinlerinin güçlüğü diğer sınıf düzeylerinden daha yüksek çıkmıştır. İncelenen metinler ise hedef sınıf düzeylerinden daha ileri düzeylerde çıkmıştır. Ayrıca her sınıf özelinde de metinlerin okunabilirlik puanları aşamalı (kolaydan - zora doğru) olarak artmamaktadır. Karışık olarak yerleştirilmişlerdir. Bir ders kitabında bulunan metinlerin ilgili eğitim-öğretim yılı boyunca okunabilirlik düzeyinin yapılan araştırmalar doğrultusunda düzenlenmesi gerekir. Türkçe ders kitabının ilk metinlerinin zor ya da çok zor hatta ilk sınıflarda orta güçlükte (Ateşman sınıflandırması) olmamasına dikkat edilmelidir. Metinlerdeki okunabilirlik düzeyi, çok kolaydan zora doğru amaçlı olarak artırılmalıdır (Baş ve İnan Yıldız, 2015).

İncelenen 4. sınıf seviyesindeki metinler, Ateşman okunabilirlik formülüne göre genel olarak “Kolay”, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre, “Eğitsel Okuma” düzeyinde, yeni okunabilirlik düzeyi formülünde ise 4-5., 7-8., 8-9. ve 9-10. sınıf seviyesinde hesaplamıştır. Bu metinler arasından “Kaşağı” adlı metin “Kolay”, “Eğitsel Okuma” ve “4. ve 5. sınıf” düzeyinde çıkmıştır. Bütün sınıf düzeylerinde incelenen 19 metin arasından, her üç formülün de benzer düzeyleri işaret ettiği ve okutulan sınıf düzeyine uygun bulunan tek metin de bu metindir.

Özbek ve Ergül (2018), ilköğretim 4. sınıf Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarından bazı metinleri inceledikleri araştırmalarında, metinleri Ateşman okunabilirlik formülü (1997), Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü (2010) ve yeni okunabilirlik düzeyi formülüne (Bezirci ve Yılmaz, 2010) göre değerlendirmiş ve buldukları sonuçları karşılaştırmışlardır. Buna göre; Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin 4. sınıfın üzerinde olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca kullandıkları formüller arasında da farklılıklar oluştuğunu da görmüşlerdir. Bu sonuçlar yapılan araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Turan Siviş ve Emiroğlu (2020), 2018-19 eğitim ve öğretim yılında ilköğretim 1, 2, 3 ve 4.

sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerini incelemişlerdir. Yaptıkları araştırmada, dinleme metinlerinin seçimi ve taşınması gereken nitelikler bakımından bir planlama yapılmadığı, öğrenci seviyesi, metin uzunlukları ve zorluk seviyeleri konusunda sınıf seviyelerini

dikkate alınmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Metinlerdeki sözcük sayıları, sınıf seviyelerine göre aşamalı olarak artsa da sınıf seviyelerinin çok üstünde olduğu ulaşılan sonuçlardan biridir. Benzer şekilde Yılmaz ve Korkmaz (2017) da yaptıkları araştırmada 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin, kelime sayısı kriterine uygun olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bozlak (2018) ise araştırmasında 2017-2018 eğitim öğretim yılında kullanılan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin sınıf seviyesine göre uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Diğer taraftan, Bağcı ve Ünal (2013)'ın ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, metinlerin okunabilirliklerini belirlemek amacıyla Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünü (2010) kullanmışlardır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre, araştırma kapsamına alınan 56 metnin %55.35'i "Orta Düzeyde", Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre ise %69.64'ü "Eğitsel Okuma" düzeyinde bulunmuştur. Yani ders kitaplarında yer alan metinlerin çoğunluğunun, 8. sınıf öğrencilerinin okuma seviyesine uygun olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum ders kitaplarına metin seçiminde ortak bir kriter olmadığını bazı sınıflar için ders kitapları uygun metinlerle hazırlanırken bazı sınıf düzeylerinde çok farklı güçlüğe sahip metinler olabildiğini göstermektedir.

Her üç formül de kelimedeki hece ve cümledeki kelime sayısı ortalamalarını temele alsa da sonuçlar farklılaşmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülünde yapılan "Çok Kolay-Çok Zor" sınıflandırması, metinlerin okuyucu düzeyi ile eşleştirilmesinde yeterli olmayabilmektedir. Ateşman okunabilirlik formülü, sadece metinler hakkında bilgi vermekte, fakat metinlerin sınıf ya da yaş düzeyine uygunluğu hakkında bir bilgi içermemektedir. Dolayısıyla Ateşman okunabilirlik formülünde "Kolay" olarak nitelendirilen bir metnin, hedeflediği sınıf düzeyine göre kolay olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülünde ise "Bağımsız-Eğitsel-Engelli Okuma" düzeylerinde sınıflandırma yapılmıştır. Bu nedenle ilkokul metinlerinin sınıf düzeyi, bu formüle göre belirlenememiştir. Yeni okunabilirlik düzeyi formülünde de sınıflandırma 4-5. sınıf düzeyinden başlamaktadır. Çalışma kapsamında incelenen 19 metnin tamamı 4-5. sınıf ve üzeri düzeylerde çıkmıştır. 1-4. sınıf metinlerinin incelendiği düşünülürse bu sonuç oldukça çarpıcıdır.

Öneriler

Anadili eğitiminin en önemli amaçlarından biri de okuma becerisine ve okuma alışkanlığına sahip bireyler yetiştirmektir. Metinler, okumayı bir zevk ve alışkanlığa dönüştürmede çok önemlidir (Tekşan, Süğümlü ve Çinpolat, 2020).

Öğrencilerin, öğrenim hayatlarının önemli bir parçası olan ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin, sınıf seviyesine uygunluğu açısından sorunlar olduğu görülmektedir (Özbek ve Ergül, 2018). Bu nedenle ders kitapları tasarlanırken, okunabilirlik değerleri göz önüne alınarak, hedef kitlenin düzeyine uygun metinler tasarlanmalıdır.

Ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirliği doğrusal şekilde ilerlemeli, kolay metinlerden zor metinlere doğru geçiş olmalıdır. Bu ilerleme sınıf düzeyleri için de dikkate alınmalıdır. Sınıf düzeyi yükseldikçe metinlerin güçlüğü artırılmalıdır. Her sınıf düzeyi için, metinlerin okunabilirlik değerleri arasında bu geçişe dikkat edilmelidir.

Araştırmacılara yönelik olarak;

Okunabilirlik formüllerinin en çok eleştiri alan yönleri, yalnızca nicel özelliklerin merkeze alınmasıdır. Bu anlamda, metinlerin nitel özelliklerinin de göz önünde tutulduğu yeni formüller oluşturulmalıdır (Tosunoğlu ve Özlük, 2011). Farklı formüller farklı sonuçlar verdiği için, bütün formüllerin olumlu yönlerini kapsayan ve eleştirilere cevap verebilen, daha detaylı bir formül geliştirilebilir.

İlkokul metinleri için, detaylı bir ölçüm yapabilecek bir okunabilirlik formülü bulunmamaktadır. Bu seviyeye uygun bir formül geliştirilebilir.

Sadece serbest okuma metinlerinin dâhil edildiği bu araştırmadan farklı olarak ilkökul metinlerinin tamamı üzerinde okunabilirlik değerlerinin hesaplanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Ataşçi, A. (2018). 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Koza Yayınları. Ankara. ISBN 978-605-145-394-1.
- Ateşman, E. (1997). Türkçe’de okunabilirliğin ölçülmesi. A.Ü. TÖMER Dil Dergisi, 58, 171-174.
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi. Ana Dili Eğitimi Dergisi. 1(3), 12-28.
- Baş, B., İnan Yıldız, F. (2015). 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Nisan 2015, ss. 52-61
- Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü. DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi, 12(3), 49-62. Erişim adresi: <http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/12345/2470>.
- Bozlak, Ü.G. (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim ve Öğretim Yıllarında 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Edici Metinlerin Uzun-Çetinkaya Formülü ile Okunabilirlik Düzeyleri/Düzeylerinin İncelenmesi. Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi. (S.14) c.6 / s.209-234.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (15. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Crossley, S.A., Allen, D.B. & McNamara, D.S. (2011). Text Readability and Intuitive Simplification: A Comparison Of Readability Formulas, Reading in a Foreign Language. April 2011, Volume 23, No. 1 pp. 84–101. ISSN 1539-0578.
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, M., Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. Millî Eğitim Dergisi. Sayı 197. S.80-94.
- DuBay, W. H. (2004). The Principles of Readability. U.S.: Impact Information. Costa Mesa, CA. <http://www.impact-information.com>.
- Kasule, D. (2011). Textbook Readability and ESL learners, Reading And Writing. Vol 2, No 1. pp.63-76.
- Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, (2018) 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara. ISBN 978-975-11-4682-3
- Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, (2019) 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı, (2. Baskı) Ankara. ISBN 978-975-11-4615-1
- Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, (2019) 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, (2. Baskı) Ankara. ISBN 978-975-11-4576-5
- Özbek, A., B., Ergül, C. (2018). İlkokul 4. Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirliklerinin Değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 14(2):653-668. Araştırma makalesi. DOI. 10.17860. Mersinefd.398401.
- Özçetin, K. ve Karakuş, N. (2020). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi. Türkiye Eğitim Dergisi. Cilt 5, Sayı 1, s. 175-190.
- Özmen, H. ve Karamustafaoğlu, O. (2019). Eğitimde Araştırma Yöntemleri. Pegem Akademi Yayınları. Ankara. s. 126. ISBN 978-605-241-786-7. DOI: 10.14527/9786052417867.
- Pinnell, G. S. 1999. Effective Literacy Programs. Classroom Connections. Council Connections; p9-11. ED 453 509. Educational Resources Information Center (ERIC). <https://eric.ed.gov/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED453509>

- Pishghadam R., Abbasnejad H. (2016) Emotioncy: A Potential Measure of Readability, International Electronic Journal of Elementary Education, September 2016, 9(1), 109-123.
- Tekşan, K., Süğümlü, Ü., & Çinpolat, E. (2020). Readability of Turkish Tales. Journal of Language and Linguistic Studies. 16(2), 978-992. DOI: 10.17263/jlls.759354.
- Tosunoğlu, M., Özlük, Y.Ö. (2011). Okunabilirlik ve İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 189. S.219-230.
- Turan Siviş, B.ve Emiroğlu, S. (2020). İlkokul 1-4. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Belirlenen Ölçütlere Göre İncelenmesi. Eğitim Fakültesi Dergisi. Yıl 5 Sayı 2 - 2020 (105-136).
- Ülper, H. (2018). Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri. Pegem Akademi Yayınları. 4. Baskı. Ankara. ISBN 978-605-364-073-8 DOI 10.14527/9786053640738
- Ünsal, Y., Güneş, B. (2002). Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak M.E.B. İlköğretim 4. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(3).
- Yılar, R. (2016). İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Üzerinde İncelemeler. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 2. (490-506).
- Yılmaz, M. ve Korkmaz, C. (2017). 1-5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinleri İçerik Açısından Değerlendirilmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt/Volume: 14 Sayı/Issue: 38, s. 111-130.

STRUCTURED ABSTRACT

Calculation of the Readability Levels of Free Reading Texts in Primary School Turkish Textbooks According to Different Approaches and Comparison of the Results

Introduction

Readability is defined as the level of ease with which a person can understand and comprehend a reading passage (Richards, Platt ve Platt, 1992; akt. Pishghadam, Abbasnejad, 2016). The fact that the readability levels are not suitable for the class levels of the students affects the reading success of the students. The variables of word length (average in number of syllables) and sentence length (average in number of words) are mostly used to determine readability (Zorbaz, 2007). In the literature, it is seen that various formulas are used in calculating the readability of Turkish texts. These formulas are generally either applying foreign formulas to related texts or using formulas developed for Turkish. Ateşman (1997) created the first readability formula for Turkish by adapting the readability formula developed by Flesch for English into Turkish. This was followed by the readability formulas of Çetinkaya-Uzun (2010) and Bezirci-Yılmaz (New Readability Level Formula) (2010).

The aim of this research is to determine and compare the readability levels of the texts in the primary school Turkish textbooks by using different readability formulas. For this purpose, a total of 19 reading texts in Turkish textbooks at every grade level, used in primary schools in the 2020-2021 academic year, were included in the research. In the study, the readability levels of reading texts in primary school Turkish textbooks were calculated according to Ateşman Readability Formula (1997), Çetinkaya-Long Readability Formula (2010) and New Readability Level Formula (Bezirci & Yılmaz, 2010).

Method

The research is a qualitative research, and descriptive and content analysis techniques of qualitative research methodology were used in the analysis of the data obtained by the document analysis method. At the stage of examining the texts, first of all, all the texts were grouped according to grade levels, and then the number of syllables, words and sentences, and the average number of syllables and sentences were calculated in order to make the readability evaluations. With the data

obtained, Ateşman readability value and level for each text, then Çetinkaya- Uzun readability value and level, and finally New readability value and level were calculated. The results are presented comparatively in the relevant tables.

Results and Discussion

Considering the calculated readability values, it can be said that there are differences between these values at some grade levels. The readability level of all the 1st, 2nd and 3rd grade texts examined within the scope of the research was above the grade level. In particular, the readability levels of the 3rd grade texts were both quite high for the 3rd graders and higher than the other grade levels. Except for one of the 4th grade texts, all the other texts were above the grade level.

Although all three formulas are based on the average of the number of syllables in the word and the number of words in the sentence, the results differ. The "Very Easy-Very Difficult" classification made in the Ateşman Readability Formula may not be sufficient in matching the texts with the reader's level. Ateşman Readability Formula only gives information about the texts, but does not contain any information about the appropriateness of the texts for the class or age level. Therefore, it is not possible to say that a text described as "easy" in the Ateşman Readability Formula is easy according to the grade level it targets. In the Çetinkaya- Uzun Readability Formula, a classification was made at the "Independent-Educational-Disabled Reading" levels. For this reason, the grade level of the primary school texts could not be determined according to this formula. In the new Readability Level Formula, the classification starts from the 4-5th grade level. All of the 19 texts analyzed within the scope of the study were at the level of 4-5th grades and above. Considering that the texts of grades 1-4th were analyzed, this result is quite striking.